

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Даниел Вачков

за дисертационния труд на Божидар Кехайов на тема „Железниците в Западна Тракия и Македония (1912-1929)“ за придобиване на научната и образователна степен „доктор“

Дисертационният труд изследва значимата тема за развитието на железопътния транспорт в две области на Балканския полуостров, които заемат стратегическо място, както в търговските контакти, така и в политическите взаимоотношения на балканските държави. Разглежданият период включва съдбоносни за региона години, когато настъпват дълбоки изменения в териториалното статукво, което от своя страна предизвиква многобройни финансови и политически спорове и конфликти, включително и тези за собствеността и експлоатацията на железниците. Не случайно уреждането на проблемите продължава повече от едно десетилетие след края на бойните действия. Динамично развиващата се както политическа, така и стопанска обстановка в тази част на Балканите, а също и разнопосочните и противоречиви интереси на балканските държави, великите сили и частните компании, представлява допълнително предизвикателство в изследването на тази и без друго сложна проблематика.

При осъществяването на изследователските цели на своята работа, а именно да проследи ролята на ж.п. линиите в стопанското развитие на региона, докторантът демонстрира както добри исторически познания за епохата, така и доста солидна теоретична подготовка за проучването на специфичните въпроси, свързани с функционирането на железопътния транспорт, финансовото му състояние, икономическия ефект от изграждането на ж.п. линии и т.н. Божидар Кехайов е използвал

значителна по обем научна литература и архивен документален материал, което му е позволило да вникне в същността на темата, да проследи детайлно редица аспекти от политиката на балканските държави по отношение на развитието на железниците и накрая да формулира точни и аргументирани изводи.

Структурата е добре избрана и е напълно подчинена на замисъла на изследването. Много подходяща е уводната глава, която представя точно състоянието на железопътната мрежа в навечерието на войните и маркира основните проблеми, които ще търсят своето разрешение в новите политически реалности след приключването на въоръжените действия. Същинските четири глави на изложението от една страна следват разделителните линии, белязани от главните политически и военни събития, които се разиграват на полуострова (първа и втора глава), а от друга са ориентирани по основните етапи в уреждането на спорните железопътни въпроси между балканските държави (трета и четвърта глава).

В дисертацията сложните междуправителствени преговори по спорните железопътни въпроси са компетентно представени, както в чисто политическата им част, така и в техническо-финансовите им параметри. Конкретните проблеми са разгледани в един широк политически контекст, отразяващ състоянието на международните отношения, вътрешнополитическите борби, влиянието на различни политически и финансови фактори. Този подход позволява коректно да се анализира цялостната политика на отделните балкански държави, да се изяснят целите и позициите им в текущите преговори.

Изложението е поднесено на ясен и научноиздържан стил, което прави текста четивен, въпреки спецификата на темата и сравнително големия му обем, а изказаните тези – убедителни.

Трите приложения, представляващи карти на железопътните линии на Балканския полуостров, допринасят също за цялостното добро впечатление, което създава дисертационният труд.

Самото изследване на трансформациите, през които преминава железопътната мрежа в Македония и Западна Тракия от рамките на една държава във включването ѝ в системата на четири различни държави е проблем, неразглеждан в своята цялост и от тази гледна точка представлява безспорен научен принос на дисертацията. В труда на много места се правят подходящи и напълно нови за историческата наука, сравнения между провежданите от отделните балкански правителства политики по изграждане и експлоатация на железниците, което позволява да се изведат адекватни оценки за ефективността на държавната намеса в тази област и да се проследят проблемите в една по-голяма, общо балканска перспектива.

Струва ми се обаче, че работата би придобила още по-голяма стойност ако докторантът бе отделил малко повече място да анализира този повсеместен стремеж у всички балкански държави да бъдат собственици на намиращите се на тяхна територия железници. Макар още тогава по този въпрос да е съществувал почти пълен обществен консенсус, това не пречи днес изследователите да подложат на сериозен анализ тази толкова упорито следвана политика. Интересно е да се отговори на въпроса доколко придобиването на една железница от чужда компания увеличава суверенитета на една държава, като се има предвид, че винаги откупуването става чрез сключването на външен заем, т.е. дали една зависимост на се заменя с друга, понякога дори доста по-сериозна, като се вземе предвид например установяването на външен контрол върху държавните финанси. И оправдана ли е позицията политическите съображения да вземат връх над икономическите с оглед на факта, че като

държавни, железниците в тези райони са нерентабилни и в повечето случаи, работят на загуба, както е отбелязано в дисертацията (с. 326)?

Тъй като съм убеден, че този труд е необходимо да бъде публикуван било като монография, било като отделни студии, бих препоръчал на докторанта отново внимателно да изчете текста и да отстрани някои чисто технически грешки, като например – споменаването на с. Марино поле, Петричко, като Марно поле (с. 138, 143, 149), както и в таблиците на с. 323 – 324 за превозените пътници и стоки да се уточни, че става дума за цифри в хиляди.

В заключение бих заявил, че настоящият дисертационен труд представлява едно задълбочено научно изследване на важен и сложен проблем от балканската стопанска и политическа история, в което докторантът е показал по безспорен начин своите качества на изследовател. Позволявам си да призова уважаемото научно жури да гласува положително и да присъди на Божидар Кехайов научната и образователна степен „доктор“.

София

09.03.2015

доц. д-р Даниел Вачков

Институт за исторически изследвания БАН